EVOLUŢIA EVENIMENTELOR POLITICE ŞI MILITARE INTERNAŢIONALE (1940–1944) ŞI ECOUL LOR ÎN OPINIA PUBLICĂ DIN ROMÂNIA

DUMITRU TUŢU

Schimbările intervenite în raportul de forţe pe plan internaţional, în raporturile economice, politice şi militare între state au avut adînci influenţe asupra stărilor de fapt din România. Extinderea fronturilor şi a zonelor de operaţii în vara anului 1940, a creat în mod firesc o stare de surescitare în opinia publică românească. Viaţa economică primea în fiecare zi noi lovituri, relaţiile de schimb externe ale României se reduceau la cîteva state şi anume la Germania, Italia, şi ţările vecine ca Ungaria, Bulgaria, Grecia, Turcia etc. Forţele reacţionare interne, fasciste şi prohitleriste care întreţineau o permanentă atmosferă de intimidări, derută şi defetism au militat în mod activ pe linia susţinerii intereselor politice şi economice ale Germaniei în România şi instaurarea unui guvern prohitlerist, care să desprindă România din contextul ei economic, diplomatic şi politic tradiţional şi s-o integreze în sfera economică, politică şi militară a Germaniei hitleriste.

Forţele reacţionare fasciste au prezentat „perspectiva unui protectorat german, făţiş sau indirect ca o adevărată binefacere pentru viitorul României"[1].

Aşa zisa coloană a cincea în România era alcătuită din fascişti, elemente reacţionare provenite din toate partidele politice burgheze, politicieni rataţi, ziarişti veroşi etc., toţi aceştia dornici de afirmare şi îmbogăţire rapidă, s-au pus în slujba politicii Germaniei hitleriste.

Instaurarea dictaturii militare-gardiste în septembrie 1940 a fost atît urmarea evoluţiei situaţiei externe şi anume, a creşterii puterii militare şi politice a Germaniei naziste care, în mod brutal a intervenit în treburile interne ale României, cît şi a acţiunii forţelor fasciste, reacţionare interne, a căror activitate s-a înteţit odată cu victoriile puterilor Axei.

Intimidate de rapida prăbuşire militară a celor două puteri occidentale — Anglia şi Franţa — de zgomotul asurzitor al tancurilor germane, care călcau sub şenile independenţa multor state din Europa, cercurile politice burgheze româneşti, care legaseră destinele politicii externe a României de Anglia şi Franţa, au cedat în faţa presiunilor guvernului hitlerist şi grupărilor fasciste interne. Instaurarea regimului de dictatură militară-fascistă în conjunctura situaţiei internaţionale din vara anului 1940, a satisfăcut vîrfurile cele mai

---

[1] Arhivele Statului, Bucureşti, fond documentar dosar 229, vol. 31, „Buletinul informativ al Comandamentului Corpului de jandarmi din 13 iunie 1940".

reacționare ale burgheziei române, care considerau soluționată criza politică în care intrase regimul burghez, sperînd în același timp într-o colaborare economică eficientă cu cel de-al treilea Reich. Prin ocuparea Europei centrale și vestice, Germania hitleristă ajunsese să controleze, fie direct, fie indirect piața Europei centrale, vestice și de sud-est, sufocînd în acest fel comerțul românesc.

Partidul Comunist Român, forța politică cea mai înaintată a societății românești, a luptat, cu ani în urmă, împotriva fascismului intern și extern a militat permanent, înfruntînd rigorile regimului de teroare, pentru coalizarea, tuturor forțelor patriotice, antihitleriste într-un front larg de luptă antifascistă. Cu toate acestea, forțele democratice n-au putut zădărnici instaurarea dictaturii militare-legionare în România. Se ridică totuși în mod firesc o întrebare și anume : Oare situația internă din țară a determinat instaurarea dictaturii militaro-gardiste în septembrie 1940, sau alți factori ? Fără a aprofunda această problemă, care face obiectul altor studii, ne rezumăm numai la afirmația, că în evenimentele din România anului 1940, factorul extern a jucat un rol primordial. Forțelor interne, fasciste, reacționare s-au activizat și au acționat sub impulsul și scutul Germaniei hitleriste.

Intrarea trupelor naziste în România în octombrie 1940, a însemnat încălcarea suveranității naționale a statului român, instaurarea dominației politice și militare a Germaniei hitleriste asupra României. Scopul acestor trupe care să asigure petrolul românesc pentru alimentarea mașinii de război hitleriste și menținerea la cîrma țării a unui guvern prohitlerist[2]. Atît cadrele de comandă ale armatei române, cît și masa militarilor au privit cu ostilitate prezența unităților germane în România, considerîndu-le trupe de ocupație. Nici nu intrase în țară întreaga divizie germană, că marele stat major român a fost nevoit să dea un ordin circular în care se arăta printre altele că se încearcă să se creeze „o atmosferă defavorabilă în legătură cu prezența misiunii militare germane în țară la noi. Astfel se urmărește a provoca conflicte, se încearcă a se denigra armata germană, se încearcă prin toate mijloacele să se creeze și să se dezvolte în sînul populației civile și în rîndurile armatei noastre, sentimente ostile, de ură chiar contra elementelor germane“[3]. În continuare organul suprem al armatei române invita ofițerii, subofițerii și trupa „să înconjoare cu toată atenția pe camarazii lor germani să caute ca în orice ocazie să-i ferească de conflicte“[4]. În ciuda acestor „sfaturi“ în rîndurile armatei române s-a dezvoltat continuu ostilitatea față de ocupanții hitleriști. În ședința Consiliului de Miniștrii din 24 octombrie 1940, Ion Antonescu reproșa enervat că „ofițerii germani salută și ai noștri nu răspund“[5]. În această perioadă activau în armată numeroși comuniști care au influențat și stimulat

---

[2] D.G.F.P. seria D, vol. XI, doc. nr. 84, Raportul OKW WF st/JW 33.298 ; 40gK Chefsache, din 20 septembrie 1940, privind hotărîrea lui Hitler în problema misiunii militare germane în România.

[3] Arhiva C.C. al P.C.R., fond 61, dos. 6112, fila 44, ord. circular al M.St.M. din 24 octombrie 1940.

[4] *Ibidem.*

[5] Arhiva C.C. al P.C.R., fond 103, dos. 8 210, fila 49. Ședința Consiliului de Miniștri din 24 octombrie 1940.

starea de spirit a militarilor. Din datele informative pe care le deținem, in octombrie 1940, erau concentrați comuniști sau uteciști în 18 unități militare[6].

Într-un manifesct adresat, în luna octombrie 1940, muncitorilor, țăranilor, femeilor, tineretului, soldaților, Partidului Comunist Român a demascat rolul de ocupant al armatei hitleriste în România și a chemat la lupta „pentru izgonirea guvernului de slugi ale Axei și a hoardelor hitleriste cotropitoare"[7].

În plină teroare legionară, a avut loc la începutul lunii noiembrie 1940 o demonstrație care a cuprins muncitori, țărani și alți oameni ai muncii, mobilizați de organizația București a P.C.R. care au manifestat în piața Obor, împotriva scumpetei, a alimentării mașinii de război naziste, pentru alungarea trupelor hitleriste din România, avînd ca lozincă de luptă : „Jos fascismul !", „Jos teroarea !", „Afară cu armata de ocupație !".

Prezența trupelor hitleriste, secătuirea economică a României, teroarea sîngeroasă a regimului legionar, au intimpinat rezistența tot mai hotărîtă a oamenilor muncii din țara noastră. „Cu cît crește numărul soldaților germani in România, cu atit crește și ura populației contra Germaniei"[8] consemna un buletin informativ din 12 noiembrie 1940 al Marelui stat major român. O dare de seamă a serviciului de spionaj german din România din martie 1941 arată că „clica ofițerească se consideră superioară și se arată dușmănoasă germanilor. Populația orășenească, este de asemenea, dușmănoasă"[9].

La 28 octombrie 1940 Italia fascistă a atacat Grecia, fostă aliată a României în cadrul Înțelegerii Balcanice[10], care s-a autodizolvat înainte de a intra în acțiune.

În primăvara anului 1941, Hitler a urmărit să lichideze orice obstacol ce ii stătea in cale în cotropirea Peninsulei Balcanice. După multe ezitări guvernul iugoslav a aderat la 25 martie 1941 la pactul tripartit, fapt ce a dezlănțuit in Iugoslavia o puternică demonstrație populară. La 27 martie 1941 guvernul care semnase pactul a fost inlăturat și inlocuit cu un altul in frunte cu generalul Dușan Simovici.

Poporul român a privit cu simpatie acțiunile maselor populare din țara vecină. La sfîrșitul lunii martie (23—31) membrii ambasadei iugoslave din România au primit scrisori de felicitare și încurajare, iar soțiile lor au primit buchete de flori ca semn al solidarității cu lupta poporului iugoslav. Numeroși oameni de știință, oameni politici au mers la legația iugoslavă și au semnat în cartea de oaspeți, exprimîndu-și în acest fel simpatia față de cauza poporului iugoslav. Au avut loc manifestații în sprijinul luptei antihitleriste a Iugoslaviei. Guvernul antonescian a fost nevoit să închidă

---

[6] Idem, fond 1, dos. 241, fila 458.

[7] Arhiva C.C. al P.C.R., fond 1, dos. 242, fila 228, Manifest C.C. al P.C.R. din octombrie 1940.

[8] Arhiva M.F.A. — M.St.M. dosat 17/19, 1941/1942.

[9] P. A. Ausw Amt Bonn Inland II g Akten betrefend Berichte und Meldungen zür Lage Rumänien (Dare de seamă asupra stării de spirit din România din 21 martie 1941).

[10] La 28 septembrie 1940 ministerul de externe legionar Sturdza declara : „Sîntem cu Axa, sîntem cu Axa pînă la capăt. Este evident că orice alte legăminte politice, îndepărtate sau regionale, au căzut de la sine".

facultatea de drept a universității din București și Academia Comercială din cauza manifestațiilor antihitleriste și proiugoslave ale studenților.

La 6 aprilie 1941 s-a declanșat agresiunea puterilor Axei împotriva Iugoslaviei și Greciei. Sub presiunea copleșitoare a numeroaselor unități germane și italiene, bine înarmate și instruite, eroica rezistență a armatelor grecești și iugoslave a fost înfrîntă.

România n-a intervenit în conflictul din Balcani. Dictatura militară fascistă a permis însă ca de pe teritoriul țării noastre să decoleze avioane germane care au bombardat localitățile iugoslave, iar corpul 41 hitlerist a atacat Iugoslavia din partea sud-vestică a Banatului romănesc.

Politica de neintervenție a României în timpul crizei iugoslave și a agresiunii hitleriste nu poate fi contestată. Dar nici nu se poate trece cu vederea faptul că guvernul antonescian a permis ca de pe teritoriul României poporul iugoslav să fie atacat de trupele hitleriste și avioane germane. Totodată sentimentele de prietenie și simpatie pe care poporul român le purta față de poporul iugoslav, victimă a unei agresiuni nu numai germane, dar și maghiare-bulgare s-au manifestat din plin în timpul acestei tragedii. Cîteva exemple sînt elocvente. Un bombardier iugoslav s-a prăbușit lîngă Cîmpulung-Muscel. Toți membrii echipajului au fost găsiți morți. Nouă cadavre carbonizate au fost înmormîntate cu onoruri militare de către sătenii din comuna Cîndești. „În biserica satului plină pînă la refuz — povestește reprezentantul Iugoslaviei prezent la ceremonie — după oficierea serviciului funerar, preotul local, un român a ținut următoarea predică, la care am asistat și eu : „Jur că noi, adică fiecare om din acest sat și eu, preotul lor, vom veghea cu devotament asupra rămășițelor acestor iluștri luptători. Ei au căzut pentru apărarea patriei lor. Ei au murit din cauza acestui dușman nefast al omenirii care se numește Adolf Hitler . . . Vom pune flori pe aceste morminte pînă la victoria acelora de partea cărora stă dreptatea. Apoi dacă astfel le va fi dorința, rămășițele acestor oameni care le-au fost scumpi, vor fi transportați în propria lor țară eliberată și iubită“[11]. Un alt bombardier iugoslav s-a prăbușit lîngă Constanța, la Marea Neagră. Pilotul a murit, iar toți membrii echipajului au fost grav răniți. Deși Constanța era plină de trupe germane, pilotul mort a fost înmormîntat cu onorurile militare cuvenite. La procesiunea militară au participat toți ofițerii regimentului de cavalerie din Constanța precum și ofițerii din alte unități staționați în această garnizoană. „Colonelul Dumitru Adrian comandantul regimentului de cavalerie a fost tras la răspundere pentru această demonstrație și scos la pensie“[12].

O parte din prizonierii iugoslavi, au fost aduși de către hitleriști în România. Populația i-a primit cu simpatie și cu riscul vieții le-a acordat ajutoare materiale. Militarii hitleriști, care au excortat convoaicle de prizonieri au încercat în mod brutal și violent, să oprească oamenii muncii din România să acorde sprijin unor oameni care au luptat să-și apere independența națională. Cu această ocazie hitleriștii nu s-au dat înlături de la crime. Au împușcat muncitorii români care au îndrăznit să se apropie de prizoneri pentru a le

[11] K. St. Pavlowitsch *Jugoslavia and Romania in 1941* în „Journal of Central European Affaire“ nr. 4, pag. 465.

[12] *Ibidem*, p. 466.

întinde un pahar cu apă sau un pachețel cu mîncare. Diplomatul iugoslav povestește în lucrarea amintită un moment deosebit de semnificativ care atestă solidaritatea maselor de oameni ai muncii din România cu lupta poporului iugoslav, poziția lor antifascistă și antirăzboinică. „Odată un grup de prizonieri trecea prin orașul Giurgiu de pe malul Dunării, un soldat român văzîndu-i în ce stare erau, s-a năpustit într-o brutărie, a scos din buzunar toți banii pe care îi avea și i-a spus brutarului „Ia repede banii aceștia și dă-mi pîine pe ei". „Ce vreți să faceți cu atîta pîine" ? a întrebat brutarul. Brutarul privind pe fereastră a văzut o coloană lungă de ofițeri și soldați iugoslavi mișcîndu-se încet pe drum. Fără nici o șovăire a alergat în stradă și a început să le împartă tot stocul lui de pîine, proaspăt scoasă. În curînd i s-au alăturat și alți cetățeni și formînd un lanț, au trecut repede pîinile din mînă în mînă pînă la cei din coloană. Coloana de prizoneri a ajuns la o oprire într-o piață, acolo s-a produs un întreg haos. Un subofițer german s-a postat în fața soldatului român care a dezlănțuit toată întîmplarea și l-a lovit cu cravașa. În apărarea soldatului a venit imediat un ofițer român care l-a pleznit pe obraz pe plutonierul neamț, fapt în urma căruia a început o luptă între germani și români"[13].

Această atitudine manifestată în diverse ocazii atestă, fără tăgadă poziția antifascistă a poporului român, a cărui rezistență s-a dezvoltat continuu în anii războiului antisovietic.

În bătălia din fața Moscovei, din toamna anului 1941, mitul invincibilității armatei germane se înmormînta, încrederea în forța militară a Germaniei hitleriste era zdruncinată. Mișcarea de rezistență în România cîștiga noi aderenți. Se făceau presiuni pentru retragerea și celor două corpuri de armată rămase pe front: (Corpul de Cavalerie și corpul de vînători de munte). Dar, la 29 decembrie 1941, printr-o nouă scrisoare, Hitler îi solicita lui Antonescu noi divizii românești pentru frontul antisovietic.

Refuzul generalului Iosif Iacobici șef al Marelui stat major de a executa ordinul lui Antonescu cu privire la trimiterea pe front a 15 divizii române, precum și măsurile inițiate ulterior de alte cadre superioare ale armatei, de a împiedica participarea armatei române la război demonstrau nepopularitatea războiului antisovietic, precum și criza în care intra regimul antonescian. „România liberă" organ al comitetului regional al P.C.R. Banat, în numărul său din 16 februarie 1942 susține că „După demiterea lui Brauchitsch din postul de comandant de căpetănie al armatei germane de uscat, după moartea misterioasă a lui Reichenau și înlăturarea, prin mijloace veritabil hitleriste, a unei serii întregi de comandanți militari de frunte, iată începutul procesului de descompunere și în vîrfurile armatei române. Generalul Iacobici, precum și generalii Tătăranu, Pălăngeanu și Mazarini au înaintat demisia"[14]. Iar în numărul din 20 martie 1942, „România liberă" sesiza că „ofițerii superiori români patrioți încep să-și dea seama de gestul criminal al lui Antonescu, care a vîndut floarea neamului românesc drept carne de tun, scopurilor banditești ale lui Hitler și demisionează din ce în ce mai mulți"[15].

[13] Idem, p. 46.
[14] „România liberă" din 16 februarie 1942.
[15] „România liberă" din 20 martie 1942.

Organul de partid a urmărit cu perseverență evoluția evenimentelor pe plan extern și intern, precum și deplasările ce aveau loc în raportul de forțe pe plan intern, informîndu-și cititorii în mod realist, îndemnîndu-i totodată la activitatea intensă în vederea creării unui front de luptă comun.

În ciuda terorii aspre, comuniștii editau și difuzau manifeste prin care chemau la luptă împotriva trimiterii de noi trupe pe front. În broșura editată în iunie 1942, intitulată „Un an de război și 22 de luni de guvernare trădătoare", Comitetul Central al P.C.R. îndemna la unirea tuturor forțelor naționale de luptă „pentru salvarea armatei, prin retragerea ei"[16] de pe front.

Nu s-a putut împiedica trimiterea în vara anului 1942 a încă 14 divizii pe frontul antisovietic[17]. Dar aceste divizii erau incomplete, organizate numai pe șase batalioane de infanterie. Aceasta ca urmare a acțiunii ofițerilor și generalilor patrioți din conducerea M.St.M. Se cunoaște că în anul 1942 au fost încorporate 2 contingente (1942—1943), fiecare regiment de infanterie a primit cîte 2000 de oameni pentru a-i instrui și pregăti pentru front, așa cum hotărîse Antonescu. Regimentele de infanterie erau organizate pe cîte trei batalioane. Dar în cadrul Marelui stat major s-a stabilit ca regimentele de infanterie echipate pentru front să plece numai cîte 2 batalioane, al căror efectiv să fie alcătuit din 75 recruți și 25% colingente mai vechi, oameni sub 30 de ani. În acest fel, jumătate din efectivele de recruți rămîneau în țară. Ca urmare a acestui fapt, în vara anului 1942, Marele stat major a propus trimiterea la vatră a contigentului 1943, motivînd că astfel erau redați agriculturii 90 000 de oameni[18]. Aceasta era și o măsură de camumflare a rezervelor de oameni reținute de privirile hitleriștilor care cereau neîncetat carne de tun pentru front.

Cu ocazia luptelor din cotul Donului și Stepa Kalmucă, sute și mii de soldați și ofițeri au declarat răspicat că ar „lupta mai dîrz împotriva germanilor decît împotriva rușilor"[19].

Comandantul hitlerist a trecut la represalii împotriva militarilor români pentru a-i forța să continue un război în care nu erau interesați. La 23 noiembrie 1942, în plină ofensivă sovietică, misiunea militară germană în România îi comunica șefului Marelui stat major, că generalul locotenent baron Weichs, comandantul grupului de armate „B" a dat un ordin care avea următorul conținut: „Contrar ordinelor date de mine, sînt în curs mișcări ce seamănă a fugă, ale unor soldați români din regiunea Bokonskaya în direcția sud-vest. În consecință ordon: orice mișcare de fugă se va împedica fără cruțare, la caz de nevoie făcîndu-se uz de arme. Soldații români, ce vor fi găsiți fără arme, echipament și ordin de serviciu, retrăgîndu-se spre vest, vor fi arestați și întemnițați"[20].

Comandamentele germane au tratat militarii români cu neîncredere și în mod brutal. Numeroși ostași și ofițeri au fost dezarmați și insultați de către hitleriști. În ziua de 23 noiembrie 1942, un grup aproximativ de 30 soldați români au fost adunați în gara Marosowskaja și dezarmați de hitleriști, iar în

[16] Arhiva C.C. al P.C.R., fond 1, mapa 22/1942.

[17] A.I.S.I.S.P. fond XIII, dosar 1400, *Considerații asupra bătăliei din cotul Donului, noiembrie 1942*, general de armată Petre Dumitrescu (martie 1945).

[18] Arhiva M.F.A. — M. St. M., fond 948, dosar 581, f. 864, 865.

[19] *Ibidem*, dosar 335, filele 61, 428.

[20] Deutsche Zentral Archiv, fond Misiunea militară germană în România (D.H.M.) dos. 41, adresa nr. 1686/42 din 23 XI 1942 — a Misiunii militare germane în România.

spatele gării se găseau un alt grup de „soldați români dezarmați de germani și amenințați cu împușcarea“[21]. În ziua de 24 noiembrie 1942, un ofițer german a executat „mai mulți ostași români din Regimentul 83 infanterie“[22]. De asemenea, o serie de mari unități și „chiar corpuri de armată române au fost trecute sub comandamente de armată germane“[23].

Prin asemenea măsuri, naziștii încercau să forțeze armata română să continuie războiul în adîncimea teritoriului Uniunii Sovietice, care îi era străin intereselor sale naționale. Cu acest prilej, guvernul antonescian a pedepsit și schimbat din funcții generali și ofițeri superiori învinuiți că nu s-au supus ordinelor comandamentului german s-au au părăsit pozițiile de luptă fără aprobare[24].

Comuniștii au demascat teroarea dezlănțuită de hitleriști împotriva armatei române de pe front. În articolul „Teroarea hitleristă împotriva tuturor patrioților, fără deosebire de partid“ din 20 decembrie 1942, publicat în Buletinul Uniunii Patrioților erau îndemnați ostași și ofițeri „să nu accepte să fie duși la moarte pentru o cauză pierdută și antiromânească“[25].

În prima jumătate a anului 1943 s-au depus eforturi susținute pentru a salva trupele de pe front. Generalul Dumitrescu Petre, unul dintre generalii de încredere ai lui Antonescu, arată în memoriul său întocmit în 1945 că de la începutul anului 1943, Armatei a 3-a, pe care o comanda, îi mai rămăseseră 164.258, din care au fost aduși în țară, evacuați ca răniți sau bolnavi circa 100 000 de oameni, aproape 2/3 din efectiv[26]. Iar generalul Ilie Șteflea, fostul șef al Marelui stat major român în memoriul său din 15 martie 1945, susține că fost evacuați de pe front în prima jumătate a anului 1943 circa 135.000 de ostași[26].

Succesele obținute de armatele engleze în nordul Africii, victoria de la El Alamein (octombrie — noiembrie 1942) și debarcarea trupelor anglo-americane în nord-vestul Africii în prima jumătate a lunii noiembrie 1942 au influențat starea de spirit din România. „În România, operațiile victorioase ale anglo-americanilor în Africa au avut efectul unei lovituri de măciucă pe capul trădătorilor criminali fasciști“ se arăta într-un articol din Buletinul Uniunii Patrioților din 22 noiembrie 1942. Ofensiva sovietică de la Stalingrad, începută la 19 noiembrie 1942 și finalizată cu o răsunătoare victorie în februarie 1943, a adîncit criza care măcina regimul fascist, a stimulat lupta forțelor patriotice de eliberare.

Cu toate că regimul de teroare în țară s-a înăsprit, mii de patrioți erau aruncați în lagăre și închisori, rezistența antifascistă cuprindea în sfera sa noi și noi luptători. „În ultimul timp—se arată în „România liberă“ nr. 1— organ al C.C. al P.C.R. —se poate constata un fapt îmbucurător ca și în

[21] Arhiva M.F.A. — M.St.M., dosar 202/1942. Raportul Armatei a 3-a române nr. 28137 din 27 noiembrie 1942.

[22] Idem, dosar 486, dosar special, fila 11.

[23] Idem, dosar 1456, fila 214.

[24] Idem. Vezi Raportul Armatei a 3-a române nr. 507 din 1 mai 1943 referitor la Colonelul Grama Nicolae, Memoriul Generalului C. Trestoreanu înlocuit de la comanda Diviziei a 7-a; interogatoriul luat maiorului D. Pietraru și alții.

[25] „Buletin al Uniunii Patrioților N.“ 17 din 20 decembrie 1942.

[26] A.I.S.I.S.P., fond XII, dosar 1400, lucrarea citată.

[27] Arhiva M.F.A. — M.St.M., dosar nr. 309, fila 216.

domeniul spiritual, în țara noastră începe tot mai mult o resurecție antihitleristă... victoriile aliaților în Africa de nord și ale armatelor pe frontul de Est asupra hoardelor hitleriste nu mai lasă nici o îndoială în ce privește de partea cui va fi victoria finală"[28].

Și organele de represiune ale dictaturii antonesciene au sesizat influența mersului războiului asupra stării de spirit din România — „Muncitorimea din Capitală se arată preocupată de evenimentele externe și sociale — sesiza direcția generală a poliției. Mersul războiului este urmărit cu atenție și întorsătura ce a luat a pus în discuție probleme sociale. Se vorbește de noua ordine ce va veni și in această privință aproape toți muncitorii sînt de acord că vor dispare dictaturile și va veni regimul de adevărată democrație"[29].

Cotitura în ceea ce privește mersul războiului a fost sesizată și de unele cadre militare apropiate lui Antonescu. De pildă, generalul Dumitrescu Petre susține în memoriul său că pînă la începutul iernii 1942, Germania părea neînvinsă dar: „Bătălia Volgii reprezenta pe frontul de est punctul aparent de inflexiune al cursului războiului, după cum bătălia din Egipt reprezenta al doilea punct de inflexiune, ambele au dus la pecetluirea soartei războiului declanșat de Germania"[30].

Starea de spirit care se dezvolta în România în urma evenimentelor din toamna anului 1942 și iarna anului 1943, îngrijora atît guvernul antonescian, cît și guvernul hitlerist care au inițiat măsurile represive. Astfel, poliția de stat secretă germană a arestat pe Consulul general al României la Sofia, și l-a deținut 48 de ore pe motiv că avea simpatie față de puterile coaliției antihitleriste[31]. În această atmosferă încărcată a avut loc vizita neoficială a lui Himmler în România în scopul organizării serviciului de spionaj german, care se camufla sub diferite forme ca: specialiști, ingineri, chimiști, mecanici, pompieri etc[32]. Unitățile germane au fost dislocate în toate centrele vitale, strategice și economice ale României și dispuneau de armament de război în cantități mari. Iar șeful de pînă în 1943 al gestapoului german în România, colonelul S. S. Hoffmayer, a fost înlocuit cu locotenent colonel Alfred von Gregory[33].

Organele de informare ale guvernului antonescian sesizau în acest timp că „forurile oficiale germane suspectează sinceritatea relațiilor romano-germane. Nu se exclude ipoteza unei defecțiuni românești în alianța cu Reichul. Activitatea informativă este însoțită de una preventivă; luarea unor măsuri pentru prevenirea unor acte dăunătoare intereselor germane. Organele germane au prevăzut eventualitatea de a interveni agresiv și represiv"[34].

Organele dictaturii antonesciene au intețit măsurile represive în scopul stăvilirii creșterii mișcării de rezistență, au arestat zeci și sute de patrioți îndeosebi comuniști, luptători neînfricați pentru destinele poporului român.

---

[28] „România liberă" nr. 1 din 28 ianuarie 1943.

[29] Arhiva I.S.I.S.P., fond VI, dosar 776, mapa II, Nota Direcției Generale a Poliției din 16 februarie 1943.

[30] Arhiva I.S.I.S.P., fond III, dosar 1400, fila 10—13. General Dumitrescu Petre, *op. cit.*

[31] Vezi „România liberă" din 28 ianuarie 1943.

[32] Arhivele statului, fond documentar, dosar 610, vol. 1. Darea de seamă a S.S.I. din 1943, fila 568.

[33] Idem, fila 568.

[34] Idem, fila 575.

Astfel, în prima jumătate a anului 1943 au fost arestaţi membri ai organizaţiei de partid din Sectorul II-Negru Bucureşti, membri ai organizaţiei de partid din Constanţa şi alţii.

În ciuda acestor măsuri represive iniţiate pe diverse căi de guvernul hitlerist şi cel antonescian, Partidul comunist cîştiga noi aderenţi, autoritatea şi prestigiul lui creşteau datorită fermităţii şi curajului cu care înfrunta teroarea şi plutoanele de execuţie. Chemările la luptă erau necontenite. La 4 martie 1943, în rîndurile muncitorilor de la fabrica de explozivi din Făgăraş s-au răspîndit manifeste elaborate de C.C. al P.C.R., de îndemn al muncitorimii să nu lucreze pentru maşina de război hitleristă[35]. Postul de radio-România liberă, în emisiunea sa din 5 mai 1943, se adresa bărbaţilor, femeilor şi tinerilor să împiedice „trimiterea de noi contingente în afară de graniţă“[36]. De asemenea, soldaţii şi ofiţerii erau îndrumaţi să se împotrivească ordinelor venite de la Berlin[37]. În cursul lunii iulie 1943, agenţii siguranţei antonesciene au găsit în împrejurimile halelor din Piaţa Naţiunii şi pe diferite străzi din Bucureşti, cartonaje, hîrtii, cutii de chibrituri, etc., pe care erau scrise lozinci cu caracter antifascist ca „Avem armată în ţară, vrem pe nemţi afară“[38].

În urma răsunătoarei victorii a armatei sovietice de la Stalingrad, şi a alungării armatelor puterilor Axei din continentul african, în iarna şi primăvara anului 1943, guvernul antonescian, a început să-şi dea seama că Germania hitleristă va pierde războiul şi ca atare va suporta consecinţele. Pe de altă parte, cercuri ale burgheziei române erau lovite în interesele lor de jafurile comise de imperialiştii germani în economia României. Toţi aceşti factori au determinat unele manevre diplomatice ale ministrului de externe român în vederea ieşirii din alianţa cu Germania nazistă. Astfel, la sfîrşitul anului 1942 şi începutul anului 1943, Mihai Antonescu a încercat să convingă pe Mussolini, al doilea om al Axei, să ia iniţiativa coalizării statelor satelite ca Ungaria, Bulgaria şi România în scopul de a înceta simultan ostilităţile împotriva coaliţiei antihitleriste. În această idee lucra şi Bova Scoppa, ministrul Italiei la Bucureşti. Acesta din urmă, încă în toamna anului 1942 prin rapoartele sale, a făcut propuneri lui Ciano, în sensul de mai sus. În decembrie 1942, ginerele dictatorului fascist italian era de părere că Berlinul ar fi trebuit să dea o atenţie mai mare acţiunilor suspecte de la Bucureşti. Dar, în urma evenimentelor petrecute pe frontul Europei răsăritene şi în Africa de Nord şi-a schimbat poziţia. Folosindu-se de rapoartele pe care le primea de la Bucureşti Ciano a încercat să-l convingă pe Mussolini, că „o nouă orientare a politicii italiene, urmărind scopuri independente de cele ale Reichului se impune“[39]. La 15 ianuarie 1943, Bova Scoppa, care fusese chemat la Roma, a prezentat o lungă dare de seamă ministrului său de externe în care argumenta teza că atît pentru Italia cît şi pentru România era necesar „de a lua contact

---

[35] Arhiva C.C. al P.C.R., fond 1, dosar nr. 372, fila 160, Notă a Direcţiei Sig. S.S.I. din 4 martie 1943.

[36] Arhiva C.C. al P.C.R., fond 1, dosar 348, fila 193. Notă a M.St.M. Centrul de radio ascultare în legătură cu emisiunile postului „România liberă“ din 5 mai 1943.

[37] *Ibidem.*

[38] *Ibidem, fond 1,* dosar *384, fila 3,* Nota Direcţiei generale a poliţiei din 8 mai 1943.

[39] A.M.A.E., fond 71/România, dosar 319, fila 21.

cu aliații"[40]. Mussolini a considerat aceste propuneri ca tendențioase și le-a respins, iar la mai puțin de trei săptămîni Ciano a fost demis din funcția sa și numit ambasador pe lîngă Vatican.

Vizita lui Churchill în Turcia și întîlnirea sa la Adana la sfîrșitul lunii ianuarie 1943, cu conducători politici și militari turci, a dat speranțe burgheziei române într-o debarcare anglo-americană în Balcani. Teama burgheziei române de victoriile armatei sovietice și de o eventuală prezență a acestor armate pe teritoriul României a determinat-o să intensifice activitatea diplomatică, încercînd prin guvernul turc și reprezentanții papei să convingă puterile occidentale de necesitatea încheierii unei păci separate, dar numai cu Anglia și S.U.A. În luna martie 1943, ministrul României la Madrid a vizitat o serie de ambasadori și miniștri acreditați în Spania, printre care pe reprezentanții Argentinei, Portugaliei, Finlandei, Turciei, Vaticanului, Marii Britanii, S.U.A. Cu acest prilej, el a susținut că „Germania nu mai poate cîștiga războiul"[41]. Aceeași activitate a desfășurat-o și Victor Cădere la Lisabona[42].

După dezastrul armatelor germano-italiene din Tunisia și alungarea lor definitivă din continentul negru, în mai 1943, puterile Axei au pierdut supremația asupra Mediteranei, ceea ce a constituit un imbold pentru lupta maselor din sudul Europei — regimul fascist din Italia era zdruncinat serios, atît de luptele interne, cît și de înfrîngerile suferite pe front. În această situație, burghezia română spera într-o schimbare de poziție a guvernului fascist și orientarea lui spre Anglia și Franța în vederea ieșirii din război. În acest scop, la începutul lui iunie 1943, a fost trimis la Roma, Bova Scoppa, cu un memoriu din partea lui Mihai Antonescu. La 5 iunie 1943, memoriul a fost prezentat lui Mussolini, care a răspuns că „se gîndește să negocieze cînd situația militară va fi mai bună"[43].

La 10 iulie 1943 a avut loc debarcarea anglo-americană în Sicilia, care a fost cucerită în cîteva săptămîni. Odată cu aceasta, anglo-americanii au cîștigat libertatea de acțiune în Mediterană, au influențat mișcările de eliberare națională și au grăbit prăbușirea regimului fascist din Italia. La 25 iulie 1943, Mussolini a fost înlăturat și noul guvern a semnat armistițiul cu puterile aliate la 3 septembrie 1943, iar la 13 octombrie 1943 a declarat război Germaniei hitleriste. Pe frontul răsăritean armata sovietică a zdrobit ofensiva germană la Kursk (iulie 1943) a desfășurat operația din zona Smolensk (7 august — 2 octombrie 1943) a eliberat orașul Harkov (23 august 1944).

Această evoluție rapidă a evenimentelor a adîncit criza regimului fascist din România și a stimulat mișcarea de rezistență.

Buletinul Uniunii Patrioților din august 1943 în coloanele căruia erau publicate articole care exprimau poziția P.C.R., a descifrat cu claritate semnificația evenimentelor din vara anului 1943. „Evenimentele militare și politice din ultima lună (iulie — n.a.) au arătat că a început faza finală a procesului

---

[40] Bova Scoppa, *Colloqui con duo ditatori, Rosenber et Seller*, Torino, p. 71—72; vezi şi Maxime ,,Mourine *Le drame des états satellits*'', p. 124.

[41] A.I.S.I.S.P., fond 9, dosar 1120, f. 29.

[42] Gh. Barbu *Memorial Antonescu*, p. 181.

[43] Idem, p. 197, vezi şi Bova Scoppa, *op. cit.*, p. 110.

de descompunere, de prăbuşire a hitlerismului. Debarcarea aliaţilor anglo-americani în Sicilia la 10 iulie a fost începutul acestei ultime faze. Actul al doilea al acestei uriaşe drame a fost prăbuşirea, la 17 iulie 1943, a ofensivei de vară pe frontul sovietic. Al treilea act, covîrşitor prin consecinţele sale a fost la 25 iulie, prăbuşirea complicelui principal al lui Hitler, prăbuşirea lui Mussolini şi a fascismului italian"[44].

Analiza situaţiei interne şi internaţionale, cunoaşterea realităţii concret istorice, a dat posibilitatea comuniştilor români să fixeze în mod realist obiectivele de luptă, să orienteze mişcarea revoluţionară din România. „Înfringerile suferite de nemţi pe frontul de răsărit — se arată în acelaşi Buletin citat mai sus — i-au forţat să retragă o parte din unităţile lor de la noi din ţară. Acest fapt desigur trebuie să ne bucure, cu cît sînt mai puţini nemţi în ţară, cu atît avem mai multe şanse să scuturăm jugul nemţesc"[45]. În august 1943, mai rămăseseră în România 28 651 de militari, dintre care, 7 180 în Bucureşti, 8 612 în Ploieşti, 5 613 în Constanţa, iar restul de 7 346 de militari germani erau răspîndiţi în alte localităţi din ţară[46].

Partidul Comunist Român a militat în acelaşi timp pentru retragerea întregii armate de pe front şi pentru conservarea şi pregătirea ei în vederea participării, alături de întregul popor român, la lupta de eliberare a ţării de sub jugul fascist. „Ostaşii şi ofiţerii — glăsuia o chemare a partidului — care se mai găsesc pe frontul de răsărit să se întoarcă imediat în ţară pentru a lupta cot la cot cu poporul împotriva nemţilor. Nici un soldat, nici un ofiţer român în afara graniţelor ţării"[47].

Sînt lansate apeluri adresate tuturor partidelor şi organizaţiilor patriotice în vederea formării unui Comitet Naţional de luptă care să unească în jurul lui toate forţele vii ale ţării, fără deosebire de clasă pe baza unei platforme care prevedea „Salvarea armatei prin oprirea trimiterii de noi trupe şi reintoarcerea trupelor de pe frontul din răsărit. Cîştigarea ofiţerilor şi soldaţilor de partea frontului patriotic al poporului. Constituirea de grupe de patrioţi şi partizani. Oprirea imediată a transportului de petrol, cereale, alimente şi material de război pentru Germania şi războiul lui Hitler. Ieşirea imediată din războiul lui Hitler. Ruperea alianţei cu blocul fascist şi încheierea păcii separate cu Uniunea Sovietică, Anglia şi America şi cu toate ţările democrate"[48].

Dacă masele largi ale poporului român în frunte cu comuniştii se pronunţau pentru ieşirea din război prin propriile forţe şi alăturarea la coaliţia antihitleristă — unele cercuri ale burgheziei urmăreau ieşirea din război cu sprijin anglo-american. Aşa se şi explică faptul că prin reprezentanţele guvernului antonescian au continuat să se poarte discuţii la Ankara, la Lisabona pentru a sonda ieşirea din război cu sprijin armat anglo-american. În raportul său din 1 noiembrie 1943, ministrul Germaniei la Bucureşti informa Berlinul că „se

---

[44] Buletinul Uniunii Patrioţilor nr. 24 din 21 august 1943.
[45] Idem.
[46] Arhiva M.F.A. M.St.M., fond 948/1524 — Situaţia întocmită de M.St.M. — Secţia Operaţii, cu dislocarea trupelor germane în România la 15 august 1943. Vezi şi situaţia nr. 872.760/1943 cu efectivele germane în România, filele 48, 77.
[47] Buletinul Uniunii Patrioţilor nr. 24 din 21 august 1943.
[48] Idem.

vădește că România încearcă să se asigure cît mai mult față de anglo-americani“[49]. În decembrie 1943, a fost trimis un emisar român la Madrid, care a luat contact cu ambasadorul S.U.A. de acolo în vederea ducerii tratativelor cu privire la ieșirea României din război[50]. Contacte cu puterile coaliției antihitleriste au fost stabilite și prin alte capitale ale statelor neutre, de pildă prin Ankara, Lisabona, Berna etc. Nu e lipsită de interes nici atitudinea guvernului antonescian față de reprezentantul guvernului Badoglio în România. Deși, la 25 septembrie 1943, Antonescu a recunoscut guvernul fascist al lui Mussolini, pînă la 23 august 1944, trimisul acestui guvern n-a reușit să depună scrisorile de acreditare și să fie recunoscut ca reprezentant in România al guvernului marionetă, în timp ce legația italiană continua să funcționeze ca reprezentantă a guvernului Badoglio, pe lîngă guvernul român.

Burghezia română a stabilit contacte și cu reprezentanții Uniunii Sovietice. Guvernul sovietic a discutat prin ambasada sa din Stockholm condițiile unui armistițiu cu România, atît cu reprezentanții guvernului antonescian cît și cu reprezentanții opoziției burgheze. Aceste discuții începute în toamna anului 1943 și continuate in prima jumătate a anului 1944 n-au fost concretizate, din cauză că guvernul antonescian a ezitat să se desprindă din alianța cu Germania nazistă.

Manifestările din România erau în atenția organelor de spionaj germane „forurile oficiale, civile și militare suspectează statornicia României în raporturile ei față de Germania“[51]. În toamna anului 1943 se aflau 11 unități S.S. dislocate în diferite puncte ale României[52]. În cursul lunii noiembrie 1943 au mai sosit în țară 165 de agenți ai gestapoului[53].

Organele de informare ale regimului antonescian sesizau la sfîrșitul anului 1943 că „germanii presupun că schimbarea de orientare din România va fi asemănătoare celei determinată de Badoglio în Italia. Conducerea Reichului a luat măsuri pentru a face față unei astfel de eventualități, concentrîndu-și în acest scop organele necesare, camuflate“[54]. Serviciul de spionaj german își avea forțele masate în București și pe Valea Prahovei, unde erau concentrate puternice forțe muncitorești, se aflau sondele și rafinăriile petroliere, iar în Capitală erau instituțiile centrale de stat. Marea majoritate a agenților naziști erau îmbrăcați în uniforme militare și îndeplineau funcții de curieri, pompieri și alte asemenea servicii care le dădeau posibilitatea să culeagă informații. Direcția generală a Siguranței de stat antonesciene sesiza organele sale superioare la începutul anului 1944 că „serviciile de informații și-au intensificat rețeaua informativă în toate direcțiile, iar elementele legionare încadrate în aceste servicii, au primit instrucțiuni de a se informa de situația

---

[49] Politisches Archiv des Ausw. Amt. Bonn, Band 15.

[50] Alexandru Crețianu, *The Lost Opportunity*, London Jonathan Cape, 1957, pag. 117 (Ocazia pierdută).

[51] Arhivele statului, fond documentar, dosar 610, vol. 1, filele 579. Buletin informativ al S.S.I. din 1943.

[52] Arhiva C.C. al P.C.R., fond 1, dosar 283, f. 269. Nota S.S.I. din 24 noiembrie 1943.

[53] Arh. I.S.I.S.P., fond 6, dosar 770, fila 20.

[54] Arh. statului, fond documentar, dosar 610, vol. 1.

internă, de activitatea membrilor guvernului și a persoanelor cunoscute ca ostile Germaniei“[55].

În ciuda repetatelor declarații de fidelitate făcute de Antonescu, Hitler nu considera România o aliată sigură. În planurile naziste ocuparea țării noastre era justificată ca o „rezervă strategică“.

În toamna anului 1943, guvernul nazist a impus guvernului antonescian să desconcentreze numeroase contingente din interior. Antonescu îi reproșa lui Killinger la 11 septembrie 1943 că din cauza unor evenimente politice Hitler a retras de pe front 95 de divizii străine, între care și 20 de divizii românești[56]. Organele de represiune antonesciene semnalau în acel timp că „opinia publică privește favorabil aceste demobilizări, pentru a nu se mai duce trupe pe frontul de răsărit.“[57].

Ca urmare a înfrîngerilor suferite de armata germană la sfîrșitul anului 1943, comandamentul german a elaborat planuri cu caracter agresiv îndreptate împotriva României, care urmau să fie aplicate la momentul potrivit[58].

La 26 ianuarie 1944, era în curs de elaborare un proiect de plan operativ privitor la ocuparea României (cifrată în nume de cod „Margareta II“). Concomitent, Comandamentul „sud-est“ al aviației germane propunea la rîndul său un plan de ocupare militară a României, „în cazul unei eventuale defecțiuni“

În luna decembrie 1943, se aflau în România 31 324 militari germani dintre care 1004 instructori și 30 320 cu destinația operativă[59]. Pînă la 15 februarie 1944 numărul lor a crescut la 36 499. Marea majoritate se aflau la București. 8 531, Ploiești, 9 116, Constanța 7 448, restul erau răspîndiți în celelalte orașe ale țării[60].

În același timp, pe teritoriul României s-au îngrămădit numeroase trupe hitleriste, majoritatea lor în zona frontului. Prezența a numeroase unități germane pe o anumită parte a teritoriului românesc a provocat teama populației că „la un moment dat ar putea să ne ocupe țara“[61]. După cum aprecia Secția a 4-a a Marelui stat major român, la 25 mai 1944, pe teritoriul României se aflau între 550 000 – 600 000 de militari germani (30 de divizii de infanterie, 10 divizii motomecanizate, 1 divizie de parașutiști, 10 comandamente de corpuri de armată, trei comandamente de armată (A.6, A.8 și Armata 17 retrasă din Crimeea cu un efectiv de 70 000 de oameni), aviație, marină. Misiunea militară avea un efectiv de circa 40 000 de militari[62]. În același timp

---

[55] Arh. statului, fond documentar, dosar 610, vol. 1.

[56] P. A. Ausw. Amt. Akt Gruppe Biro des Reichsausser — minister dosar 14 Telegrama nr. 5228 din 13 sept. 1943 a Legației germane din București.

[57] A. I. S. I. S.P., fond 16, dosar 293, fila 478.

[58] *Jurnalul de operații al Marelui stat major al Wehrmachtului, România 1944*, p. 10. Citat din lucrarea *Relațiile germano-române 1938 – 1944* de Andreas Hillgruber, p. 78.

[59] Arh. M.F.A. — M.St.M., fond 948/1524, fila 48.

[60] Idem, Situația cu dislocarea armatei germane pe teritoriul României la 15 februarie 1944

[61] A. I. S. I. S.P., fond 16, dosar 213, f. 584 — Dare de seamă a chesturii poliției municipiului Brașov de la 1 aprilie — 27 aprilie 1944.

[62] Arh. M.F.A. — M.St.M., fond 948/1524.

coloanele germane în retragere dinspre frontul din răsărit „prezentau un aspect jalnic, atît ca ţinută cît şi ca moral, fapt care seamănă o vădită nesiguranţă în populaţie, în ce priveşte puterea combativă a forţelor germane“[63]. În acelaşi timp, înaintarea armatei sovietice „a creat în sînul populaţiei muncitoreşti o deosebită simpatie pentru armatele roşii“[64]. Iar în cercurile capitaliste germane din România „se vorbeşte de o schimbare de guvern în Germania printr-un cabinet von Papen, care ar avea misiunea să ajungă la o înţelegere cu Anglia şi America“[65]. Iar intelectualii maghiari, cetăţeni români afirmau că „cel mai bun lucru ar fi ca România şi Ungaria să ceară pace simultan aliaţilor“[66].

Frămîntările care aveau loc în rîndurile diferitelor pături şi clase sociale creşterea mişcării de rezistenţă a maselor, transpiră şi din afirmaţia lui Ion Antonescu din 22 aprilie 1944 din cadrul consiliului de miniştri că „din cauza precipitării evenimentelor s-a produs ceea ce cunoaşteţi cu toţii, . . . s-a produs haos“[67].

În primăvara anului 1944 au sosit noi agenţi hitlerişti care au întărit serviciile gestapoului de pe Valea Prahovei şi din Bucureşti. Himmler şi-a trimis reprezentantul său, în anul 1944, pe Cohre Adolf, să studieze situaţia politică din România şi eventualitatea unei lovituri de stat[68].

În acelaşi timp, Comandamentul german de sud-est a propus ocuparea României. „Pe parchetul român va trebui să calce de acum înainte cisma cu ţinte germană“[69]. De altfel, un raport al unui ofiţer informator german asupra situaţiei generale în România arăta că „după părerea multor servicii militare germane, vom ajunge în România în acelaşi lucru în verde, ca în Italia . . . Dispoziţiile mareşalului sînt sabotate. Multe servicii militare germane consideră ca o salvare ocuparea ţării. Ei nesocotesc însă că o ocupare necesită nu numai forţe germane, ci aceasta în cel mai scurt timp trebuie să se conteze pe o zonă de gherilă şi acte de sabotaj“. Raportul propunea nu ocuparea militară a României, ci întărirea dominaţiei politice a Germaniei prin „o conducere militară germană în România centralizată şi hotărîtă, care va ţine ţara de partea germană şi în timpul de criză al războiului“[70].

Cu toate relaţiile oficiale abundînd în declaraţii reciproce de loialitate, între Hitler şi Antonescu perspectivele se menţineau aparent similare pentru Reich. La 20 mai 1944, colonelul nazist dr. Krull prezenta şefului O.K.W. un raport în care opina că, deoarece noile tratative economice românogermane rămăseseră fără nici un rezultat, cel mai indicat ar fi „ocuparea

[63] A.I.S.I.S.P., fond 16, dosar 213, f. 548.

[64] Idem, fond 16, dosar 293, f. 54. Adresa nr. 1 din 4 ianuarie 1944 a Prefecturii Judeţului Braşov.

[65] Idem.

[66] Idem.

[67] Idem, fond 6, dosar 773.

[68] Arh. C.C. al P.C.R., fond 1, dosar 8107. Nota Direcţiei Generale a Poliţiei din iunie 1944.

[69] Arh. I.S.I.S.P., fond XIII, dosar 1262, f. 626.

[70] Institut für zeitgeschichte Archiv München ZU 12. *Situaţia generală în România* raportul cpt. hitlerist Cartiellieri din 14 mai 1944“.

României cu scopul de a stoarce pînă la epuizare întrega forţă economică a ţării, în interesul continuării războiului de către Germania"[71].

În luna iunie 1944, Cartierul general al armatei germane a elaborat un plan de împărţire a României în zone militare germane, în scopul supravegherii şi înăbuşirii oricăror manifestări antihitleriste[72]. Dar proiectele hitleriste de ocupaţie militară totală n-au putut fi puse în aplicare deoarece ele au fost răsturnate de evenimentele care au avut loc în august 1944.

Debarcarea trupelor anglo-americane în Franţa la 6 iunie 1944, a stimulat lupta patrioţilor francezi şi a grăbit năruirea frontului hitlerist în vest. Aceste evenimente au avut adînci influenţe asupra stării de spirit a populaţiei din România. Atît vîrfurile de comandă ale armatei române, cît şi vîrfurile burgheziei româneşti s-au convins că Germania nazistă a pierdut războiul. Ofiţerul de legătură al Marelui stat major român pe lîngă O.K.H. (Înaltul Comandament al armatei germane de uscat) sesiza în raportul său din 19 august că în „forurile superioare ale armatei se apreciază că „Germania a pierdut bătălia în vest"[73]. În luna iunie 1944, partidele burgheze, P.N.Ţ. şi P.N.L. (Brătianu) au acceptat colaborarea cu partidele muncitoreşti P.C.R. şi P.S.D. în cadrul B.N.D. pentru scoaterea României din războiul hitlerist. Totodată s-au inteţit contactele partidului comunist cu cercurile palatului şi cu ofiţeri şi generali patrioţi din armată în scopul izolării guvernului antonescian şi atragerii tuturor forţelor sociale posibile la lupta de eliberare a ţării de sub dominaţia fascistă.

Organele serviciului secret german din România au sesizat la începutul lui august 1944 că „în ce priveşte evenimentele politice interne, în ultimele patru săptămîni se manifestă în mod vizibil o deplasare a întregii opoziţii spre stînga şi o dată cu aceasta preluarea conducerii acestei opoziţii de către partidul comunist"[74].

Pentru a contracara o lovitură prin surprindere, organele militare germane au luat o serie de măsuri concrete şi anume : la începutul lui august, trupele germane dislocate în diferite localităţi din ţară au primit ordin să rămînă pe loc ; s-au instituit patrule hitleriste de noapte[75], care supravegheau mişcările populaţiei din localităţile respective.

Măsurile Comandamentului german s-au dovedit ineficace în faţa forţei maselor populare, care, organizate şi conduse de partidul comunist, au înfăptuit insurecţia naţională armată antifascistă şi antiimperialistă din august 1944, eliberînd România de sub dominaţia fascistă.

---

[71] Andreas Hillgruber, *op. cit.*, p. 270, *Jurnalul de război al O.K.W., România 1944*, p. 56157.

[72] D. Z. A. Potsdam. D. H. M. Band 10. Vezi şi D. Tuţu *Eşecul tentativei hitleriste în* „Magazin istoric" nr. 5/1969, p. 29.

[73] Arh. M.F.A. — M.St.M., dosar 948/844, fila 353.

[74] Arh. I.S.I.S.P., fond 9, dosar 108, fila 1. Adresa nr. 290 din 5 august 1944 a Reichsführerului SS Serviciul Central de Securitate al Reichului, secţia militară.

[75] Arh. I.S.I.S.P., fond 16, dosar 289, f. 127. Nota chesturii poliţiei Braşov din 16 august 1944.

L'ÉVOLUTION DES ÉVÉNEMENTS POLITIQUES ET MILITAIRES INTERNATIONAUX ET LEUR ÉCHO DANS L'OPINION PUBLIQUE DE ROUMANIE (1940—1944)

Résumé

L'évolution de la situation politique et militaire des années 1940—1944 sur le plan international a influencé directement l'opinion publique roumaine. L'occupation de l'Europe Centrale et d'Ouest par l'Allemagne nazie pendant l'anée 1940, et du Sud-Est européen dans la première moitié de 1941 a eu pour conséquence l'instauration de la domination économique, politique et militaire de l'Allemagne sur la Roumanie. L'avènement du gouvernement de dictature militaire fasciste, puis de celui de dictature militaire a été la conséquence de l'occupation d'un grand nombre d'états et de peuples européens par l'Allemagne hitlérienne, de l'accroissement de la force militaire de celle-ci.

Les victoires remportées par l'armée soviétique sur le front d'Est, qui concentrait la plupart des forces mobilisées, ainsi que par les autres armées alliées sur les fronts du Pacific, de l'Afrique et de la Méditerranée ont facilité et stimulé le mouvement de résistance de Roumanie. Les armes de partisans et de combattants patriotes d'Europe et notamment celles d'Albanie, de Yougoslavie, de Grèce, de Pologne, de Tchécoslovaquie ont insufflé au peuple roumain l'espoir d'une victoire proche.

La volonté de combat pour la libération de sous la domination de l'Allemagne nazie s'est materialisée dans la participation du peuple roumain entier, sous la direction du parti communiste, à la réalisation de l'insurrection nationale d'août 1944 et à la guerre antifasciste.